

Årringen 2019

Årsskrift nr. 23 for
ARBORETET, BOTANISK HAGE & MUSÉHAGEN
Universitetsmuseet – Universitetet i Bergen

Fra redaksjonen

Årringen er endelig "på gaten" igjen, forhåpentlig til glede og opplysning. Muséhagen fylte 120 år i 2019, og i den anledning handler mye om dens historie. I første artikkel forteller Per Magnus Jørgensen og redaktøren om et spesielt tre i Bergen og Muséhagen: et eksemplar av den sjeldne arten trippelpil, *Salix ×pentandroides*. Den er en avleget av et tre som ble plantet av Muséets første botaniker, Jørgen Brunchorst da hagen var ny, og er kjent som "Brunchorsts pil". Neste avsnitt handler også om plantene som var å se i Muséhagen for mer enn hundre år siden. Redaktøren går sammen med Lars Torsten Eriksson gjennom dokumentasjon i arkiver, herbariet og billedsamlinger som kan kaste lys over dette. Plantene var arrangert etter 'Det naturlige systemet', slik man antok de var beslektet og hadde utviklet seg. I dag er mye forandret, og bare få planter som opprinnelig ble satt ut i hagen, finnes intakte. Vi gjør likevel et forsøk på å rekonstruere hagens orden, og gir i tillegg til et historisk tilbakeblikk, en skisse til hvordan det som var hagens hovedidé, kan gjenstapes.

Plantene i botaniske hager er forgjengelige, og samlingene må fornyes. Derfor forsøker vi å reise ut og samle nytt. Høsten 2019 besøkte Bjørn Moe, Heidi Lie Andersen, Mladen Golubović og Michael David Pirie fjellene i Serbia, der de fikk studere floraen sammen med dyktige serbiske botanikere, og samlet frø og plantemateriale til videre forskning. De gir fyldig rapport om reisen og de funn som ble gjort. Vi har deretter et kort bidrag fra Per Magnus Jørgensen der han korrigerer noen opplysninger i fjorårets artikkel om kvinner som har lånt sine navn til nye arter og kultivarer av *Rhododendron*.

Årsmeldingen for Arboretet og Botaniske hage på Milde er i dette nummer fra 2018, som tidligere ved Bjørn Moe og rikt illustrert. Vi beretter om viktige hendelser og om aktivitetene til våre ansatte og våre støttespillere, ikke minst vår viktige og entusiastiske støtteforening, Arboretets venner. Årringens botanisk-etymologiske språkspalte fortsetter deretter som før ved Tor Jan Ropeid. Denne gangen avlegger han et språkbesøk i grønnsakdisken, der navn på poteter, kål, og andre hverdagsgrønnsaker er tema. Helt til slutt har vi fått plass til en bokmelding, av en spennende bok om fyrhagene i år.

Årringens redaksjon takker forfatterne for bidrag og leserne for interessen, og dessuten alle som har bidratt med hjelp, korrektur og råd. Ikke minst takker vi Terhi Pousi og Tor Tønsberg, som har bidratt med korrektur, språkretting og kritiske merknader. Vi håper med dette årets blanding skal inneholde noe for enhver smak og være lesbar uten for mange språklige dødpunkter og tyrkleifer!

Årringens spalter er åpne for innlegg for den som har noe å berette av interesse for venner av Arboretet og Botanisk hage på Milde og av Muséhagen i Bergen sentrum.

Årringen

utgis av Universitetshagene ved Universitetsmuseet i Bergen og Stiftelsen Det norske arboret med støtte fra Arboretets venner. Redaksjonen ble avsluttet 12. mai 2020.

I redaksjonen: Bjørn Moe, Tor Jan Ropeid og Per Harald Salvesen (ansv. red.)

Adresse: Årringen, Universitetshagene i Bergen, Mildevegen 240, N-5259 Hjeltestad.

Telefon: +47 55 58 72 50

e-mail: post@universitetshagene.uib.no

ISSN: 0809-5213

Layout: Per Harald Salvesen

Trykk: Bodoni as 2020

Forsidebilde: Den sjeldne arten trippelpil (*Salix ×pentandroides*) blomstrer i Muséhagen. Hannraklene er fulle av nektar og pollen som er mat for insekter (foto: Per Harald Salvesen, 12. mai 2020)

Rhododamene – rettelser og tillegg

Per Magnus Jørgensen, Avdeling for naturhistorie, Universitetsmuseet i Bergen, Postboks 7800, N-5020 Bergen (per.jorgensen@uib.no)

Ved en inkurie var det blitt en merkelig feil i fjorårets artikkel om kvinner i **utforskning og foredling** av *Rhododendron* i Årringen 2018 (s. 10). *Rhododendron clementinae* er beskrevet av George Forrest (1873–1932) og ikke av Reginald Farrer (1880–1920). Således var Clementina Traill blitt utstyrt med feil ektemann. De ble gift i Skottland i 1907 etter at George returnerte fra en av sine ekspedisjoner til Yunnan i Kina. Feilen var spesielt beklagelig siden deres ekteskap ser ut til å ha vært usedvanlig vellykket, hvilket var uvanlig blant slike plantejegere. Reginald Farrer var forresten ugift!

Clementina (f. Traill) og George Forrest (fra McLean 2004).

Islands tidligere president, Vigdis Finnbogadóttir, planter Rhododendron 'Vigdis' i Reykjavík assistert av søsknene Tryggvi og Vigdís. Formann i Islands hageselskap, Vilhjálmur Lúðvíksson (med bøtte) og direktør i Botanisk hage i Reykjavík, Hjörtur Þorbjörnsson (med 'Vigdis') står for det seremonielle (foto: Anton Brink 26. april 2019/ Fréttablaðið).

Akkurat da Årringen 2018 var under utgivelse, fikk vi beskjed fra Island om at vår sort *Rhododendron* 'Vigdis' var blitt plantet i byparken i Reykjavík av tidligere president Vigdis Finnbogadóttir, som faktisk fylte 90 år den 15. april i år. Gratulerer! Den 26. april ble 'Vigdis' plantet under en seremoni der hun var assistert av to barn, mens formannen i hageselskapet og direktøren i Reykjavíks Botaniske hage sto for det praktiske. Saken ble omtalt i pressen og det var reportasje på islandsk TV. Det skal bli spennende å se om 'Vigdis' vil trives i det islandske klimaet.

Referanse

McLean, B. 2004. – *George Forrest, Plant Hunter*. – Antique Collectors' Club. Royal Botanic Garden, Edinburgh.

Årringen 2019

Årsskrift nr. 23 for ARBORETET, BOTANISK HAGE & MUSÉHAGEN
Universitetsmuseet – Universitetet i Bergen

Innhold

Brunchorsts pil, og andre opprinnelige elementer i Muséhagen

– Per Magnus Jørgensen og Per Harald Salvesen s. 4–16

Plantesamlingene i Muséhagens første fase (1898–1906): Brunchorst og 'Systemet'

– Per Harald Salvesen og Lars Torsten Eriksson s. 17–82

Innsamlingstur til Serbia på Balkan-halvøya

– Bjørn Moe, Heidi Lie Andersen, Mladen Golubović og Michael David Pirie s. 83–110

Rhododamene – rettelser og tillegg – Per Magnus Jørgensen s. 111–112

Årsmelding for Arboretet og Botanisk hage 2018 – ved Bjørn Moe s. 113–134

Årringens botanisk-etymologiske språkspalte

– På språkbesøk i grønnsakdisken – Tor Jan Ropeid s. 135–144

Bokmelding s. 145–146

Forbered turen - Besøk vår hjemmeside

<https://www.uib.no/universitetshagene/>

Her kan du følge med i hva som skjer gjennom året, laste ned brosjyre
med kart på norsk, engelsk, tysk eller fransk,
sjekke aktivitetskalenderen
og mye mer.

Du kan også følge oss på **facebook**.....

Forsidebilde: Trippelpil (*Salix ×pentandroides*) i full blomst i Muséhagen (foto: Per Harald Salvesen 12. mai 2020).

Årringen kommer ut årlig. Løssalg: kr 175,-.

Gratis for medlemmer av Arboretets venner.